Aspelands härad.

150. Mörlunda kyrka.

Litteratur: B 1045, L 1286. J. Elers: Historia om vägarne i Sverige (hs i UUB) 6; M. G. Crælius: Försök till ett landskaps beskrifning (1774) s. 49; B. Helmfrid i Västervikstidningens julnummer 1935 s. 13, Kalmar läns runinskrifter (ATA) s. 29, i Kalmar läns fornminnesförenings medd. 1937 s. 124; I. Fredriksson: Svenska personnamnsstudier (1961) s. 111 not 4.

Äldre avbildning: P. Törnewall: träsnitt i B 1045.

De båda runstenarna Sm 150 och 151, som en gång hade sin plats i Mörlunda gamla kyrka, äro försvunna. Den nuvarande kyrkan byggdes under åren 1837–1840, och efter den gamla, sannolikt medeltida kyrkans samtidiga rivning ha stenarna ej kunnat återfinnas.

Sm 150 fanns enligt *Bautil* »I Sakerstije», enligt Crælius låg den »framför Sacristi dören». Sista gången den omvittnas är i Erik Norbecks berättelse till Elers 1791: »Runstenar finnas här tvänne; den ene inmurad i Mörlunda kyrkas Södra vägg, den andra liggande vid Sacristidörren; båda utan tekn till någon skrift.»

Stenen har enligt bilden i *Bautil* haft en total höjd av ca 140 cm, bredden har varit ca 50 cm.

Inskrift (enligt B 1045):

kusta×**auk**×**þoraiþi -**×**þir**×**raisa**×**iftiʀ**× ...
1 5 10 15 20 25

kusta *ok* **þoraiþi-** *þeir reisa eptir* ...

kusta och **þoraiþi-** de resa (stenen) efter ...

Till läsningen: I de båda namnen 1–5 **kusta** och 9–16 **þoraiþi-** förekomma sannolikt felläsningar. Runföljderna svara icke mot några kända namn. Runorna 20–24 **raisa** kunna efter formen representera inf. eller pres. 3 pl. Ett **litu** kan vara uteglömt framför **raisa**, men någon sällsynt gång förekommer i runinskrifter verbet i presens, t.ex. U 17.

S. Lindqvist anser, att stenen kan ha varit gavelhäll till en gravkista (*Den helige Eskils biskopsdöme*, 1915, s. 64).

151. Mörlunda kyrka.

Litteratur: L 1287. J. Elers: Historia om vägarne i Sverige (hs i UUB) 6; M. G. Crælius: Försök till ett landskaps beskrifning (1774) s. 49; C. G. Hilfeling: Journal öfver en resa år 1797, F m 57: 4 (hs i KB) s. 116; J. H. Wallman i J. G. Liljegrens Fullständig Bautil (ATA) 4 och Samlingar MSC^{t} Runir (ATA); B. Helmfrid i Västervikstidningens julnummer 1935 s. 13, Kalmar läns runinskrifter (ATA) s. 31, i Kalmar läns fornminnesförenings medd. 1937 s. 124.

Äldre avbildningar: Hilfeling: teckning i Atlas till Herr Hilfelings resa åt Gotland år 1797, F m 57: 3 (hs i KB) Tab. 34 och i Tabeller tillhöriga en resa år 1797, F m 57: 5 (hs i KB) Tab. 35; Wallman: teckning i Topographica Smolandiæ (hs i Linköpings stifts- och landsbibl.) s. 241 och i J. G. Liljegrens Fullständig Bautil 4.

Runstenen är nu försvunnen.

E. Norbecks rapport till Elers 1791, som ovan citerats, nämner utom Sm 150, som låg vid sakristidörren i gamla kyrkan, även en sten, som var »inmurad i Mörlunda kyrkas Södra vägg». Hilfeling, som ritade

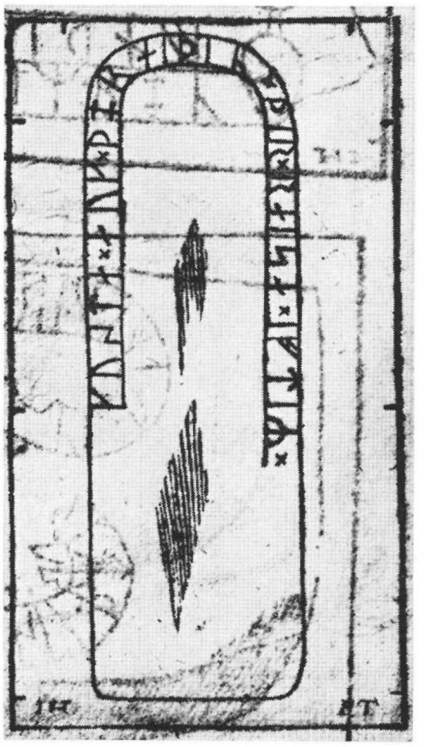

Fig. 94. Sm 150. Mörlunda kyrka. Efter träsnitt B 1045.

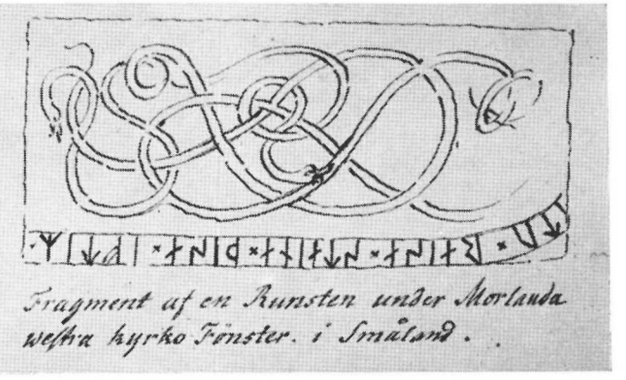

Fig. 95. Sm 151. Mörlunda kyrka. Efter teckning av Hilfeling i F m 57: 5.

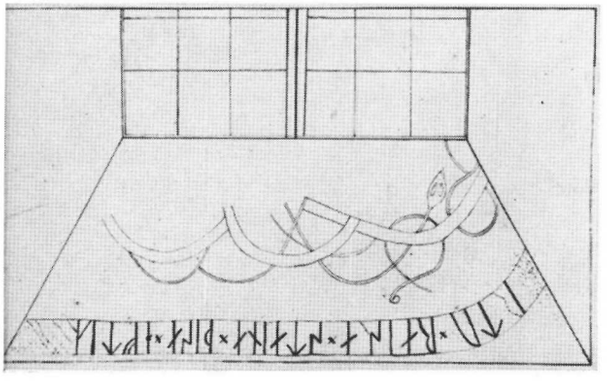

Fig. 96. Sm 151. Mörlunda kyrka. Efter teckning av Wallman i Liljegrens Fullständig Bautil.

av stenen 1797 »Under hemresan och väntan på Skjuts», har antecknat under sin teckning i *F m 57: 3* »Under Morlundas(!) Kyrkas Westra fönster — fragment af en Granit Runsten». Wallman har en utförlig beskrivning (i Liljegrens *Fullständig Bautil*): »Runsten i Mörlunda V. kyrkofönster, Asbolands härad, Calmare län. Stenen, som utgör en oregelbunden skifva, är af glimmerschiffer, 1 aln 21 tum i längd, omkr. ½ tum tjock, och synes tydligen blott vara ett stycke af en större runsten. Ristningen är troligen icke af någon hög ålder, men hörer icke heller till de yngste. Ziraternas ordning kunde icke bestämmas i anseende till stenens betäckning med murbruk; men de aftecknade fragmenterne, såväl som skiljetecknets korsform, visa att Inscriptionen hörer till Christna Tidehvarfvet. Runorne äro tydlige; figuren af **s** omvänd. Dialekten liknar den i orten än brukliga.»

Stenens längd var enligt Wallman »1 aln 21 tum» (= 112 cm); uppgift om dess bredd saknas. Stenens mitt fylles av drakornamentik. S. Lindqvist har antagit, att det är ena gavelhällen till en s.k. Eskilstunakista (*Den helige Eskils biskopsdöme*, 1915, s. 64).

Inskrift (enl. Hilfelings teckning i *F m 57: 5*):

... itu × raisa × staina × þisa × iftiʀ × ...
1 5 10 15 20

... *(l)étu reisa steina þessa eptir* ...

... läto resa dessa stenar efter ...

Till läsningen: Teckningarna i *F m 57: 5* äro renritningar av dem i *F m 57: 3* med smärre korrigeringar, men beträffande denna inskrift överensstämmer *F m 57: 5* på ett par punkter, där dess teckning har återgivit mera än vad som finns med i *F m 57: 3*, med den mycket försiktige Wallmans. 1 **i** saknas i *F m 57: 3* men är med i *F m 57: 5* så när som på toppen; hos Wallman (*Topographica Smolandiæ*) synes hela runan. Wallman har även antytt en **r**-bst till höger om **i**, sannolikt en naturlig fåra. Runan 19 läses **e** i *F m 57: 3* och av Wallman. Av bistavarna till 23 **ʀ** har Wallman ritat endast den vänstra, Hilfeling har båda. Alla **s**-runorna äro, som Wallman påpekat, omvända.

152. Sinnerstad. Mörlunda sn. Nu vid kyrkan.

Pl. 98.

Litteratur: L 1288. J. H. Wallman: Uppteckning i J. G. Liljegrens Fullständig Bautil (ATA) 4; Th. Svensson: Skrivelse till Riksantikvarien den $^{23}/_{10}$ 1907 (ATA); M. Hofrén: Skrivelse till Riksantikvarien den $^{5}/_{10}$ 1927 (ATA); C. M. Fürst: Skrivelse till Riksantikvarien den $^{7}/_{3}$ 1930 (ATA); B. Helmfrid i Västervikstidningens julnummer 1935 s. 13, Runstensundersökningar i Kalmar län sommaren 1936 (ATA), Kalmar läns runinskrifter (ATA), s. 33, i Kalmar läns fornminnesförenings medd. 1937 s. 125.

Äldre avbildningar: Hofrén: två fotos 1927 (ATA); Fürst: två fotos 1930 (ATA); R. Odencrantz: två fotos 1934 (ATA); Helmfrid: två fotos 1936, fyra 1937 (ATA), foto i Kalmar läns runinskrifter pl. 7 fig. 2, teckning pl. 13 fig. 3, tre fotos i Kalmar läns fornminnesförenings medd. 1937 s. 127; G. Olson: foto 1944 (ATA).

De delar av runstenen, som finnas kvar, stå numera sammanfogade utanför Mörlunda kyrkas norra vägg, fasthållna vid denna med järnhakar.

Under L 1288 uppges med hänvisning till Wallman, att stenen har sin plats på »Sinnerstads mader». I Wallmans uppteckning finnas vissa partier (r. 7–12, 25–29), som ej längre kunna återfinnas, men å andra sidan saknas stycket med runorna 1–6, som i våra dagar kommit till rätta.

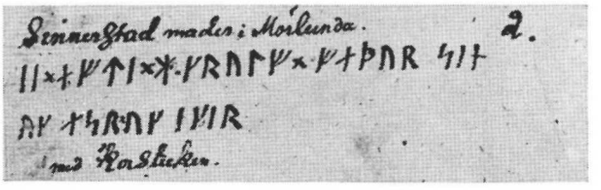

Fig. 97. Sm 152. Sinnerstad. Mörlunda sn. Efter uppteckning av Wallman.

I en skrivelse till Riksantikvarien från kronolänsman Th. Svensson den $^{23}/_{10}$ 1907 påpekas fragmentens förekomst »ett par kilometer norr om Mörlunda kyrka, 1 à 200 m. vester om gamla landsvägen samt några hundra m. öster om Emån. Der fragmenten ligga, är ett stenrös, som emellertid numera genomskäres af ett dike; platsen är egendomligt nog lågt belägen, sank. Vid plöjning å kringliggande åker lärer i sommar hittats 3 stenyxor. Byfolket har haft väl reda på stenen, som, enl. uppgift, för kanske ett 80-tal år sedan skall hafva sönderslagits.» Han meddelar vidare, att en brukare i byn »för ca 15 år sedan» hade tagit hem en av stenbitarna och använt den till trappsten men varit tvungen bära den tillbaka, då han icke fick någon ro.

På professor C. M. Fürsts tillskyndan lät Riksantikvarieämbetet år 1927 genom landsantikvarie M. Hofrén företaga en undersökning på platsen. Hofrén fann därvid ett fragment med runorna 13–24 i lantbrukare J. Heds gård i Stora Sinnerstad, där det hade legat som brosten men senare blivit upptaget. Ett annat fragment med otydliga runor (1–6) låg i Alfred Svenssons hage invid ett odlingsröse. På Hofréns förslag uppställdes de båda fragmenten i kyrkans vapenhus 1927. Senare togos de emellertid ut ur kyrkan och placerades innanför porten till kyrkogården men flyttades 1930 tillbaka in i kyrkan och placerades i det sydöstra hörnet.

Det av Wallman och Liljegren angivna fyndstället »Sinnerstads mader» ligger ungefär 1,5 km NV om Mörlunda kyrka, ca 400 m Ö om Emån mellan denna och landsvägen Mörlunda–Målilla. Denna plats, där stenen ursprungligen blivit rest, är gammal kärrmark, som i senare tid, efter att ha använts som kohage, numera är odlad. I en närbelägen hage, den s.k. Sjättingshagen på ett avstånd av ca 200 m från den plats, där stenen varit rest, finnas gravkullar.